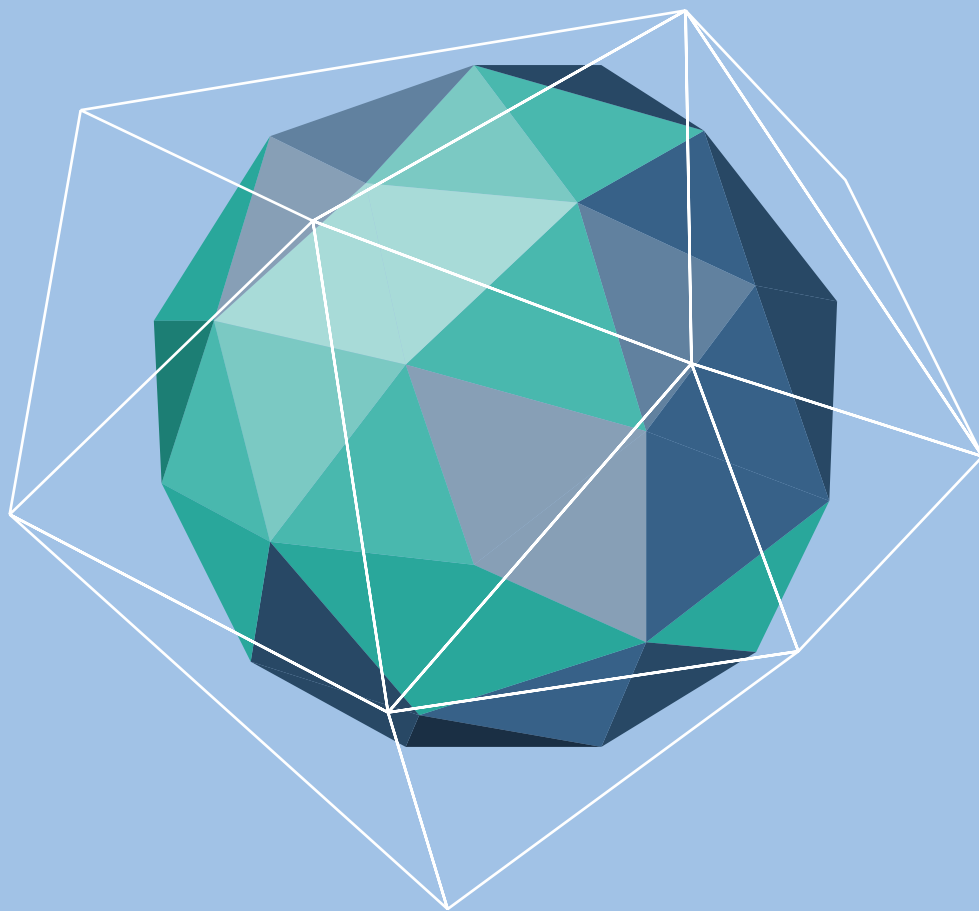
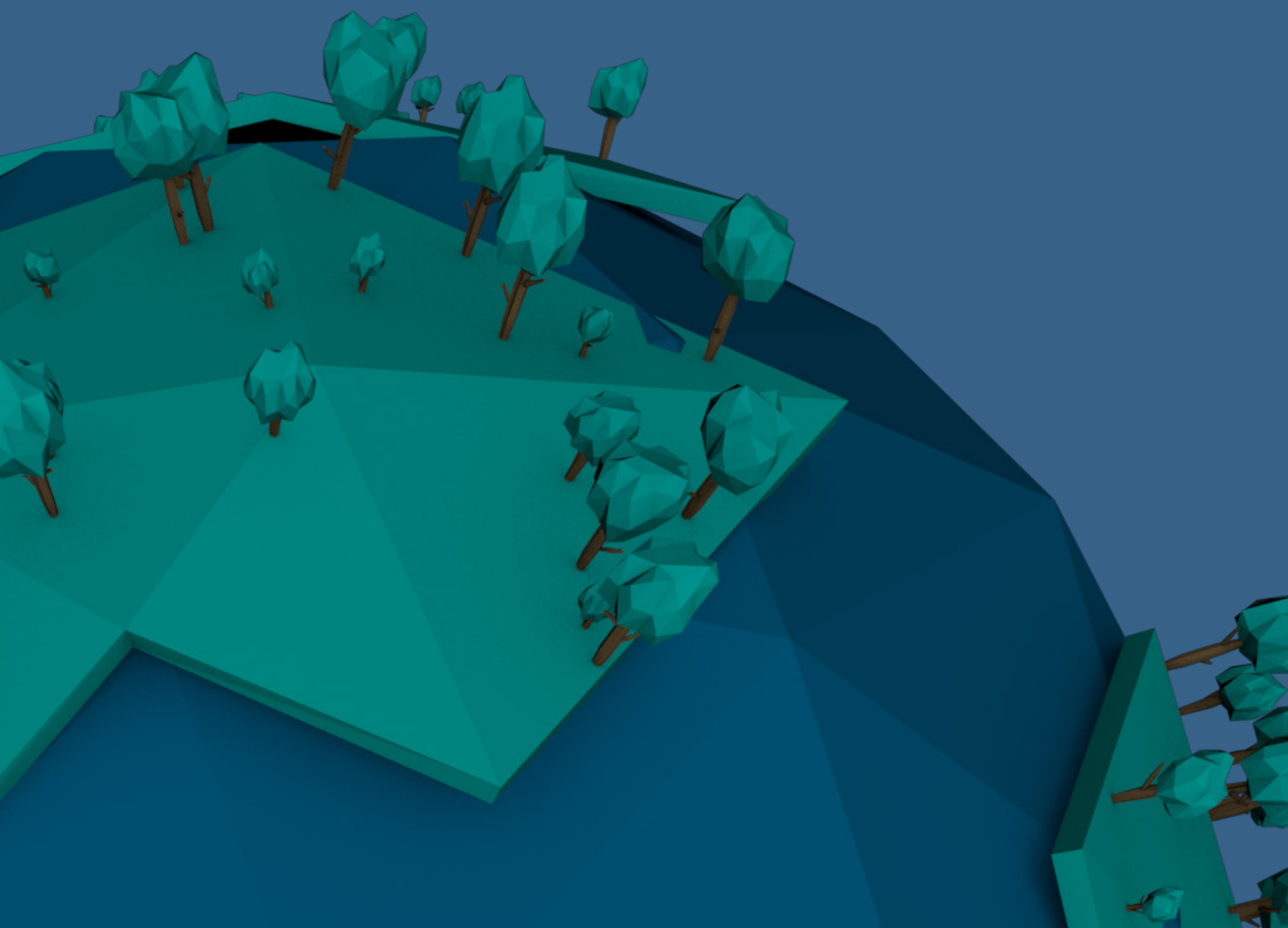

Modeller för global styrning genom tiderna

Innehåll

Inledning	3
1. Tidiga kosmopolitiska idéer	4
2. Idéer om en världsregering efter två världskrig	5
2.1 Utkast till en världsförfattning	5
2.2 Fred genom lag	7
2.3 En demokratiernas union	10
2.4 Världsfederation	12
3. Global demokrati	18
3.1 Demokrati och världsordning	18
3.2 Ett globalt parlament utanför FN	19
3.3 Reform av FN	22
Källor	22

Inledning

Under vårt århundrade står mänskligheten inför en rad allvarliga risker och utmaningar som kräver att man agerar globalt. Politiskt betingat våld, massförstörelsevapen, klimatförändring och annan storskalig miljöförstöring utgör ett hot mot alla människor, i alla jordens länder. Ingen enskild stat har kapacitet att vidta de åtgärder som krävs för att skydda de egna medborgarna från de här hoten.

För att hantera utmaningarna behöver vi institutioner som ger oss möjlighet att fatta och genomföra kollektiva beslut på global nivå och på ett sådant sätt att allas intressen beaktas. Det nuvarande internationella systemet har tyvärr visat sig oförmöget att klara av de mest akuta globala frågorna på ett acceptabelt sätt.

Global Challenges Foundation vill bidra till att åtgärda den bristen. Därför har stiftelsen utlyst en tävling – **Global Challenges-priset 2017: A New Shape** – där deltagarna ska ta fram alternativ till den nuvarande situationen genom att utforma nya modeller för global styrning.

Den här tanken – att vi lever i en enda värld, att vi alla är del av ett världssamhälle med gemensamma intressen och utmaningar, att vi har en gemensam framtid, och att vi därför behöver ett system för globalt beslutsfattande och global styrning – är inte ny. Genom historien har det lagts fram många förslag till modeller för global styrning. Det har funnits både ambitiösa idéer om att förena hela mänskligheten under ett enda styre, och mer blygsamma reformförslag med syftet att bevara men förbättra befintliga system. En del idéer formulerades i efterdyningarna av blodiga krig som fick behovet av bättre global styrning att framstå tydligt.

Den här texten presenterar ett litet urval av dessa idéer. Förhoppningen är att de ska kunna fungera som inspiration för läsare som vill fortsätta arbetet med att hitta lösningar på ett problem som må vara gammalt, men som nu är mer angeläget än någonsin.

1. Tidiga kosmopolitiska idéer

En av de första i den västerländska idéhistorien att uttalat uttrycka en kosmopolitisk världsbild var den grekiske filosofen **Diogenes** (412 f.Kr–332 e.Kr), grundaren av Kyniska skolan. På frågan om varifrån han kom sägs Diogenes ha svarat¹:

”Jag är en världsmedborgare.”

På 1300-talet argumenterade **Dante Alighieri** (1265–1321), författare till Den gudomliga komedin, för en världsregering som skydd mot krig. I *De Monarchia* skrev han²:

“En världsregering ska förstås som att den styr mänskligheten grundat på vad vi alla har gemensamt och att den genom en gemensam lag leder alla mot freden.”

Ett tidigt försök att konstruera en genomarbetad modell för en överstatlig organisation är den franske författaren **Émeric Crucés** *Le Nouveau Cynée*³, som publicerades 1623. Crucé föreslog ett ständigt fredsråd bestående av ambassadörer

från alla länder. Rådet skulle lösa alla konflikter mellan medlemmarna, och alla medlemmar skulle vara skyldiga att följa dess beslut. Rådet skulle ha till sitt förfogande en internationell polisstyrka, och mandat att använda våld för att genomdriva sina beslut.

En stor inspirationskälla för många av dagens kosmopolitiska tänkare är **Immanuel Kants** *Zum ewigen Frieden*⁴ från 1795. Kant förespråkar inte en världsregering, utan en konfederation av fria stater som lyder under en gemensam lag. En central idé hos Kant är att varaktig fred bara kan åstadkommas om alla stater styrs väl, respekterar internationella lagar samt avstår från aggression och från att blanda sig i styrningen av andra stater.

Kant förkastade idén om en världsregering av två anledningar: För det första eftersom han ansåg att den var orealistisk, och för det andra eftersom han menade att det fanns en betydande risk att en världsregering skulle kunna utvecklas till ett globalt tyranni.

▼▼ En världsregering ska förstås som att den styr mänskligheten grundat på vad vi alla har gemensamt och att den genom en gemensam lag leder alla mot freden. ▼▼

2. Idéer om en världsregering efter två världskrig

Erfarenheterna från två mycket blodiga krig under 1900-talets första hälft ledde till att idén om en världsregering blev populär. Sedan atombomber använts mot de japanska städerna Hiroshima och Nagasaki började många inflytelserika politiker och framstående intellektuella att se en världsfederation som det enda sättet att förhindra ett nytt krig – ett krig som skulle kunna innebära total förintelse.

Respekterade forskare som **Albert Einstein** hävdade att en världsregering var nödvändig med tanke på de nya massförstörelsevapnen. Einstein förespråkade en världsregering, vilande på en konstitution godkänd av alla stater, med monopol på militärmakt och mandat att lösa konflikter mellan stater. De enskilda staternas roll skulle därmed begränsas till att styra över interna förehavanden utan konsekvenser för internationell säkerhet⁵.

2.1 UTKAST TILL EN VÄRLDSFÖRFATTNING

Ett ambitiöst försök att konstruera en författning för en framtida världsstat gjordes av en grupp forskare vid Chicagouniversitetet strax efter andra världskriget.

Chicagouniversitetet hade spelat en nyckelroll i forskningen som ledde fram till de första atombomberna, och universitetets rektor, **Robert M. Hutchins**, hade veckan efter bombningen av Hiroshima i augusti 1945 varit inbjuden till en radiodebatt om konsekvenserna av det nya vapnet. Hutchins förutspådde i programmet mänsklighetens undergång om inte framtida krig förhindrades genom bildandet av en världsorganisation med monopol på kärnvapen. På frågan om inte en sådan organisation var helt

orealistisk svarade han att insikten om kärnvapnens fruktansvärda kraft förhoppningsvis skulle vara tillräckligt skrämmande för att förmå mänskligheten att skapa en ny världsordning.

Efter radioprogrammet kontaktade några av universitetets forskare rektorn och föreslog att han skulle ta initiativ till en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta en skiss på hur en sådan ny världsordning skulle kunna se ut. Hutchins var positiv och tillsatte en sådan arbetsgrupp, kallad Kommittén för utarbetande av en världsförfattning, med elva framstående forskare som medlemmar, ledd av honom själv och med litteraturprofessorn **Giuseppe Antonio Borgese** som huvudsekreterare.

Resultatet blev ett utkast till konstitution för en tänkt världsfederation, *Preliminary Draft of a World Constitution*⁶, som publicerades 1948, utgiven på svenska två år senare under titeln Förslag till en världskonstitution. I utkastet redogörs för organisationen av en federal världsrepublik med uppgift att upprätthålla fred, att garantera mänskliga rättigheter och att stifta och genomdriva en världslag.

I introduktionen till utkastet till världskonstitution berättar Borgese att arbetsgruppen inledningsvis var splittrad i sin syn på hur omfattande mandat en federal världsrepublik bör ha. Det fanns i gruppen två huvudinriktningar: en minimalistisk falang som ansåg att världsregeringens makt bör inskränkas till direkt nödvändiga åtgärder för att förhindra krig, och maximalister, som ville inkludera ekonomisk rättvisa, förbud mot rasdiskriminering och kolonialism med mera i världsregeringens uppdrag.

Maximalisterna vann dragkampen och när sluttexten skrevs var hela gruppen övertygade maximalister. I det slutliga förslaget förordas bland annat gemensam valuta, gemensam skattepolitik och finanspolitik, samt en gemensam federal huvudstad.

Avgränsning av maktbefogenheter

Konstitutionsförslaget inleds med en deklaration om mänskliga rättigheter och skyldigheter, i vilka ingår både klassiska negativa friheter som mötes- och åsiktsfrihet, och förbud mot tortyr och slaveri, men också rätt att slippa fattigdom och rätt till utbildning. Därefter listas de maktbefogenheter som en världsmyndighet bör ha, till vilka hör bland annat:

- att upprätthålla fred
- att stifta lagar som är bindande för alla, och som kan tillämpas såväl mot samhällen som direkt mot individer
- att medla och döma i konflikter
- övervakning och yttersta beslutsrätt när det gäller gränsdragningar, nya stater osv
- intervention i våldsamma konflikter
- tillgång till federala väpnade styrkor och federala polisstyrkor
- beskattningsrätt
- administration av vissa territorier
- rätt att upprätta de myndigheter som behövs för att utveckla och förvalta jordens resurser
- kontroll över en världsbank som ger ut pengar
- reglering av internationell handel
- reglering av transporter
- reglering och övervakning av migration

Alla befogenheter som inte uttryckligen delegeras till den

federala regeringen i konstitutionen förblir i de nationella regeringarnas händer.

Beslutsstruktur

Organisatoriskt fördelas

den federala makten enligt konstitutionsförslaget mellan:

- Ett federalt konvent, *the Federal Convention*, som väljs direkt av folket i alla stater vart tredje år. Varje land väljer en delegat per miljon invånare (avrundat uppåt). Länder med fler än 100 000 men färre än en miljon invånare väljer en delegat var, medan länder med färre än 100 000 invånare tillhör till samma valkrets som ett grannland. Folkförsamlingen sammanträder under 30 dagar (i maj) vart tredje år. Delegationerna röstar individuellt och inte utifrån nationella skiljelinjer.
- Världsrådet, som är den lagstiftande församlingen, med 99 ledamöter, vilka väljs på tre år av den federala folkförsamlingen på liknande sätt som presidenten.
- En president, som väljs på sex år av folkförsamlingen med 2/3 majoritet, efter att kandidater utsetts av medlemsländerna, indelade i nio elektorsgrupper utifrån kulturell samhörighet, så att det finns kandidater från alla kulturella regioner.
- Ett kabinett som utses av presidenten.
- Ett antal specialorgan under Världsrådet, med uppgift att representera olika speciella intressen eller hantera speciella frågor. Till dessa organ, vilka utses av Världsrådet, hör en kammare med representation från alla stater och nationaliteter, vilken ska skydda staters och minoriteters autonomi. Det finns också en kammare som

representerar olika fackförbund och yrkesgrupper, ett institut för vetenskap och utbildning, samt en särskild planeringskommitté med 21 ledamöter, vilka utses av presidenten – med vetorätt för Rådet – som har ansvar bland annat för budgeten.

Rättsväsende

Världslagen upprätthålls genom ett system av domstolar med en Högsta domstol och en stor tribunal, *the Grand Tribunal* i spetsen. Stora tribunalen är högsta dömande instans, med 60 ledamöter och med presidenten som chefsdomare och ordförande. Stora tribunalen är indelad i fem olika avdelningar med ansvar för olika frågor, och utser i sin tur en högsta domstol med sju ledamöter vilken leder och övervakar arbetet i Tribunalen, fördelar mål mellan de olika avdelningarna och har makt att revidera eller ogiltigförklara avdelningarnas domslut.

Väpnade styrkor

Världsfederationen ska enligt förslaget ha tillgång till egna militära styrkor, vilka står under kontroll av Väktarnas kammare, *the Chamber of Guardians*, med sex ledamöter som utses av Världsrådet bland dess egna medlemmar, och leds av presidenten. Förutom dessa ingår en före detta president, som har yttranderätt men inte rösträtt. Väktarnas kammare ska, utöver att ansvara för de egna styrkorna, även besluta om en övre gräns för varje medlemsstat när det gäller interna väpnade styrkor, både vad gäller numerär och teknisk förmåga.

Folktribunen

En särskild post, kallad Folktribunen, inrättas med uppgift

att övervaka och försvara individers och grupper rättigheter mot övergrepp från Världsregeringen, och övervaka att alla beslut som fattas är i överensstämmelse med konstitutionen. Folktribunen fungerar i praktiken som ett slags ombudsman, och har befogenhet att föra upp eventuella misstänkta överträdelser inför den Stora tribunalen. Det är dock tribunalen som slutligen avgör dessa fall. Man kan notera att presidenten därmed både blir ordförande i flera av de mäktigaste verkställande organen och chefsdomare i den instans som i sista hand ska kontrollera så att dessa organ inte missbrukar sin makt.

Tillsättningen av positionen som Folktribun är lite speciell: Folktribunen ska utses genom omröstning i Federala konventet, men den kandidat som får uppdraget är inte den som får flest röster, utan den som får näst flest. Tanken bakom denna lite udda princip förklaras i ett efterord vara att Folktribunen främst ska företräda minoriteternas intressen, inte majoritetens, och att det slumpmoment som röstningsregeln innebär gör det svårt för den styrande majoriteten att kontrollera resultatet. Just denna punkt var dock en av dem där kommittén inte lyckades bli eniga.

Huvudstad, språk och valuta

Världsrepubliken ska också upprätta en huvudstad, liksom den amerikanska huvudstaden belägen i ett särskilt federalt distrikt som inte kontrolleras av någon enskild medlemsstat. Vidare ska republiken ha ett gemensamt officiellt språk och en gemensam valuta.

2.2 FRED GENOM LAG

Hans Kelsen (1881–1973) var jurist och en framstående rättsteoretiker,

ursprungligen från Österrike men från andra världskrigets utbrott verksam i USA vid universiteten i Harvard och Berkeley. Hans rättspositivistiska synsätt har haft stort inflytande på den moderna uppfattningen om vad lagen är och hur rättssystem fungerar. I boken *Peace through law*⁷ tar han sig an internationell lag. Boken är skriven 1944, så bakgrunden är andra världskriget och erfarenheterna från misslyckande med att upprätthålla freden genom Nationernas förbund. Frågeställningen i boken är hur en stärkt internationell lag skulle kunna förhindra ett nytt världskrig. Under denna tid pågick arbetet med att utforma det som skulle bli FN, så boken kan möjligen delvis ses som ett inlägg i en pågående politisk debatt.

I boken pläderar Kelsen bland annat för principen om individuell ansvar för krigsförbrytelser, och han lägger fram ett förslag till stadgar för en permanent världsorganisation med obligatoriskt hänskjutande av alla tvister mellan medlemmarna till en internationell domstol.

Kelsen har en grundläggande idé som skiljer honom från alla andra förslag som studerats inom ramen för detta uppdrag, nämligen att det centrala i en global rättsordning inte är lagstiftningsmakten eller den exekutiva makten, utan att det finns en domstol med obligatorisk jurisdiktion över alla stater. Den internationella domstolen bör därför utgöra kärnan i en ny världsorganisation, menar han, och även om hans förslag till stadgar också innehåller en generalförsamling, ett råd, ett sekretariat och en generalsekreterare, liksom det FN som till slut bildades, så är dessa institutioners roll starkt nedtonad i jämförelse med FN. Det är i domstolen, inte i församlingen

eller rådet, som utgör kärnan och det är där de avgörande besluten fattas. Kelsen menar att nyckeln till fred är att behandla alla konflikter mellan stater som juridiska frågor.

Kelsens argument bygger dels på en politisk analys av vilka de främsta hindren för en global rättsordning är, och dels på en rättsteoretisk analys av vad som krävs för att upprätta en fungerande internationell lag.

Han finner då att nationalstaternas motstånd mot att avsäga sig lagstiftningsmakt till en global lagstiftande församling, eller att upprätta ett globalt exekutivt organ med centraliserade maktmedel som räcker för att genomdriva globala beslut, sannolikt är större än motståndet mot att upprätta ett juridiskt organ vars uppgift är att tillämpa existerande internationell rätt. Han pekar på historiska exempel som visar att i internationella organ där politiska beslut ska fattas har staterna, inte minst de mäktigaste, varit obenägna att släppa sin nationella vetorätt till förmån för majoritetsbeslut – något som gått ut över dessa organs effektivitet.

I de permanenta internationella domstolar som inrättats 1902 och 1923 har däremot majoritetsbeslut bland rättens ledamöter varit vägledande. Det största problemet med dessa domstolar, menar Kelsen, har varit att det inte varit obligatoriskt att hänskjuta internationella tvister till dem.

På frågan om vilken lag som den internationella domstolen ska tillämpa när det inte finns någon internationell lagstiftare, så argumenterar Kelsen dels för att det redan existerar giltig internationell rätt som domstolen kan tillämpa, och dels att det tillhör domstolens uppgifter att inte bara tolka gällande lagar enligt bokstaven, utan att

också utveckla den internationella lagen. Genom domslut som blir prejudicerande skapas ny lag. Det är så internationell rätt alltid har fungerat och så som den nationella lagstiftningen fungerat i många länder under lång tid, menar han.

Kelsen tonar också ner betydelsen av att ha ett centraliserat organ för att genomdriva beslut. Detta kan lämnas till medlemsländerna, menar han, genom att göra det obligatoriskt för varje medlemsland att delta i genomdrivandet av domstolens beslut. Ett land som inte uppfyller denna skyldighet kan ju då i sin tur ställas inför rätta och drabbas av sanktioner. Givet att tillräckligt många länder förväntar sig att tillräckligt många andra länder ska följa domstolens beslut – och vara beredda att genomdriva dem – så blir det rationellt för var och en att följa besluten och ställa upp på genomdrivandet.

Centrala element i Kelsens förslag är också ett förbud för medlemsländerna mot att föra krig mot andra medlemsländer, oavsett skäl, samt permanent medlemskap utan möjlighet till utträde.

När det gäller generalförsamlingen, vars mandat och uppgift är relativt oklara, så utser medlemsländerna var sin representant, och beslut fattas enligt majoritetsprincipen, med en röst för varje ledamot. Församlingen har en roll i att utse domstolens och rådets ledamöter, och den beslutar om stadgeändringar med $\frac{3}{4}$ majoritet, men förefaller i övrigt mest ha en rådgivande roll. Stadgeförslaget slår fast att generalförsamlingen får uttrycka sin åsikt om vad som helst, genom majoritetsbeslut, men att bindande beslut inte får fattas om något som inte framgår av stadgan.

Domstolen, med 17 domare, fattar däremot beslut som är bindande för

alla medlemmar. För att garantera att domarna är opartiska och inte går något lands ärende utses de på livstid – eller rättare sagt fram till pensioneringen som normalt antas ske vid 70 års ålder – och de avsäger sig sitt medborgarskap och får ett särskilt diplomatpass under den tid då de tjänar i domstolen, och får inte ha någon form av kommersiella intressen.

Domarna utses genom en process där domstolar och juridiska institutioner i alla medlemsländer nominerar lämpliga personer. Varje institution nominerar en person från det egna landet och en från annat land. De som nominerats av institutioner i andra länder än det egna sätts på en lista och de som nominerats av det egna landet på en annan. Utifrån antalet nomineringar utses nio personer från den första listan, medan generalförsamlingen väljer åtta personer från den andra listan. Nya listor upprättas vart fjärde år, och om någon domare avgår eller pensioneras så utses en ny ledamot från den lista den avgående var vald ifrån.

Rådet skulle, enligt förslaget, innehålla ledamöter från fyra permanenta medlemmar – USA, Sovjet, Kina och Storbritannien – och dessutom ytterligare ett ospecificerat antal medlemmar som väljs av generalförsamlingen. Mandatperioden längd anges inte.

Kelsen är i grunden positivt inställd till en mer långtgående global politisk organisation, och utesluter inte en världsstat i en avlägsen framtid. Men han anser upprättandet av en sådan ytterst orealistisk på kort sikt, och ser en global rättsordning baserad på en internationell domstol som en realistisk lösning och en väg framåt mot en eventuell framtida världsstat.

Kelsens förslag sätter juridiken

först, vilket gör att förslaget kommer runt en hel del problem som andra förslag brottats med, såsom representativitet och beslutsregler i en lagstiftande församling, hur tillräckliga maktresurser ska kunna byggas upp utan att hota länders självständighet, och utan att kunna missbrukas, och så vidare. Därmed klarar förslaget att uppfylla flera av de krav stiftelsen ställer. Samtidigt är förslaget snävt avgränsat mot fred och konfliktlösning, och det är mer tveksamt om det finns en juridisk lösning på globala miljö- eller rättviseproblem.

2.3 EN DEMOKRATIERNAS UNION

Clarence K. Streit (1896–1986) var en amerikansk journalist, verksam som utrikeskorrespondent för *New York Times*. Under 1930-talet bevakade Streit Nationernas förbund, NF, i Genève, och kom därmed att på nära håll bevittna omvärldens handfallenhet inför Tysklands, Italiens och Japans militära upprustning och NF:s oförmåga att förhindra aggression och bevara freden.

Streit drog slutsatsen att felet låg i NF:s konstruktion. Istället för ett förbund av suveräna stater, utan makt att fatta och genomdriva tvingande gemensamma beslut, behövdes en fastare politisk union – en federal, demokratisk världsstat – med såväl tvingande gemensam lagstiftning som militära muskler, ansåg Streit.

En stor inspirationskälla för Streit var omvandlingen av den relativt svaga amerikanska konfederation som bildats av tretton suveräna stater efter självständighetsförklaringen 1776, till en federal unionsstat med gemensamma lagar och en betydligt starkare centralregering i och med antagandet av den amerikanska konstitutionen 1789.

Boken Union Now⁸ utkom 1939, på randen till andra världskriget. Den utgavs samma år i svensk översättning med titeln *Union nu – världens förenade demokratier* och med ett förord av den framstående antinazisten Anders Örne. I boken förespråkar Streit en politisk union bestående av världens, vid den tiden, femton stabila demokratier: USA, Storbritannien, Kanada, Australien, Nya Zeeland, Sydafrika, Frankrike, Irland, Belgien, Nederländerna, Schweiz, Danmark, Norge, Sverige och Finland.

Streit såg en sådan union som det enda sättet att undvika den världskatastrof som var i antågande. Förenade i en politisk union, menade han, skulle dessa länder kunna uppbåda en sådan enorm ekonomisk, politisk och militär makt att de enkelt skulle avskräcka varje potentiell angripare, inklusive Hitler och Mussolini.

Boken är skriven med fokus på det just då akuta hotet om ett förestående världskrig. När kriget väl var ett faktum argumenterade Streit för en union mellan Storbritannien och USA, och efter kriget publicerades en ny utgåva av boken, där han driver samma argumentation för en union mellan världens demokratier, men med utgångspunkt i den nya politiska situationen.

Strax efter publiceringen av *Union Now* grundade Streit organisationen Federal Union, som under namnet The Streit Council for a Union of Democracies fortfarande är aktiv. Han var också med och grundade organisationen Atlantic Union Committee som arbetar för att omvandla NATO till en politisk union.

Ett centralt tema i boken är skillnaden mellan ett förbund av självständiga stater och en federal union, och Streit lägger stor kraft

vid att förklara varför ett förbund inte kan bevara världsfreden, och varför bildandet av en union mellan världens demokratiska stater löser detta problem omedelbart, och samtidigt en rad andra stora mänskliga problem.

Ett förbund, menar Streit, är en organisation av stater, genom stater och för stater. Dess medlemmar är stater, i den beslutsfattande församlingen är det staterna som är representerade, och dess lagar tillämpas på statsnivå och inte på individnivå. Individerna är medborgare i enskilda suveräna stater, och förbundets beslut och lagar måste omsättas i nationell lagstiftning för att gälla dem.

En union är istället en organisation av individer, genom individer och för individer. Individerna är medborgare dels i unionen och dels i den medlemsstat de är bosatta i. Det är unionen som ensam har rätt att besluta om medborgarskap. Den beslutsfattande församlingen representerar medborgarna, inte medlemsstaterna, och lagarna tillämpas direkt på medborgarna och inte via omvägen över medlemsstaternas lagstiftning. Det yttersta syftet med en federal demokratisk världsstat var för Streit att värna om individernas frihet och intressen, medan syftet med ett förbund som NF var att värna om staternas suveränitet.

Att unionens gemensamma lag gäller direkt i förhållande till dess individuella medborgare är centralt för Streit. Han hade bevittnat, bland annat då Italien invaderade Etiopien i strid med NF:s lagar, hur tandlösa sanktioner mot stater kunde vara. Unionen måste därför ha ett eget, oberoende rättsväsende som kan genomdriva gemensamma lagar utan staternas godkännande.

Detta hindrar inte staterna från att ha sina egna lagar och rättssystem i frågor som ligger utanför unionens mandat. Modellen är hämtad från USA, med en separation mellan lagar och rättsväsende på delstatsnivå och de federala lagarna och rättsinstitutionerna. På samma sätt skulle unionen ha rätt att beskatta individuella medborgare direkt, och inte vara beroende av medlemsstaterna för sin skatteuppbörd.

Till skillnad från många andra, såväl tidigare som senare, världsfederalister förespråkade Streit inte en union omfattande alla världens stater. Istället skulle medlemskapet vara reserverat för stabila demokratier. Ett skäl var att han ansåg att en organisation som ska rymma alla stater, såväl demokratier som diktaturer med nödvändighet blir svagare och mindre sammansvetsad, och att det var viktigare att organisationen får tillräcklig makt och stabilitet än att samtliga länder är medlemmar. Han beskriver hur även han tidigare hade varit för ett förbund, om än starkare än NF, därför att han förutsatt "att hela världen skulle organiseras på en gång", och hur det var först då det gick upp för honom att problemet kunde begränsas till att organisera ett mindre antal demokratier som unionslösningen framstod som möjlig.

På längre sikt tänkte han sig att unionen skulle utvidgas med fler medlemmar – helt enkelt genom att medlemskapet framstår som attraktivt – för att så småningom, i den takt "som bäst tjänar människans frihet", utvecklas till en universell världsregering. De femton grundnationerna skulle utgöra kärnan, men unionen måste vara öppen för medlemskap för alla demokratier som garanterar sina medborgare de rättigheter som

fastslås i unionens gemensamma rättighetsförklaring.

Världens förenade demokratier, som Streit kallar unionen, skulle vara uppbyggd kring fem gemensamma angelägenheter:

1. medborgarskap
2. försvar
3. valuta
4. handel
5. kommunikation

I ett appendix finns ett förslag till konstitutionstext, mycket starkt influerat av den amerikanska konstitutionen, men Streit understryker att detta utkast inte är avsett som en fast och slutgiltig plan, utan bara som en tänkbar modell.

Unionen skulle grunda sig på en skriven konstitution och den lagstiftande församlingen vara uppdelad i två kammare. Den ena kammaren – deputeradekammaren ("House of Deputies") – tänkte sig Streit helt proportionell mot folkmängden i medlemsstaterna. Den andra – senaten – skulle inte följa proportionalitetsprincipen utan ge stater med färre invånare större inflytande än folkmängden motiverar.

När det gäller den verkställande makten förslår Streit en exekutiv styrelse – Rådet – på fem personer, varav tre är direktvalda av folket och den lagstiftande församlingens två kammare utser en vardera. Syftet med detta är dels att understryka att makten utgår ifrån folket, och dels att skapa en maktindelning som minskar risken för att en person får för stor makt. Den exekutiva styrelsens ledamöter väljs på fem år, enligt ett schema så att en av ledamöterna byts ut varje år. Rådsledamöterna turas om som unionens president för ett år i taget.

Rådet utser i sin tur en

premiärminister som står för den dagliga praktiska styrningen med hjälp av ett kabinett som han eller hon själv väljer.

Unionen skulle också ha ett gemensamt federalt domstolsväsende med en Högsta domstol, samt ett gemensamt försvar. Streit gör en stor poäng av den ekonomiska besparing detta skulle innebära; totalt sett skulle unionen, då dess medlemsstaters styrkor slås samman, kunna nedrusta och ändå behålla en total militär överlägsenhet över varje tänkbar angripare.

Unionen skulle helt enkelt överta alla de militära resurser, inklusive befästningar, hamnar, militära områden och byggnader, som medlemsstaterna förfogar över vid bildandet, och makten över försvaret överlåtas till ett högsta försvarsråd, "bestående av de officerare som ha överbefälet över demokratiernas väpnade styrkor nu".

Medlemsstaterna skulle tillåtas förfoga polis- och milisstyrkor men inte ha rätt att på egen hand gå i krig utom i akuta nödlägen.

2.4 VÄRLDSFEDERATION

Grenville Clark var en inflytelserik amerikansk jurist, med uppdrag som rådgivare åt president Franklin D. Roosevelt under 30-talet. 1958 publicerade Clark, tillsammans med juristkollegan och Harvardprofessorn **Louis B. Sohn**, boken *World Peace through World Law*⁹ (på svenska: *Världsfred genom världslag*) som innehåller ett detaljerat förslag till konstitution för en tänkt världsfederation. Sohn hade kommit till USA från Polen 1939, och var en framträdande expert på folkrätt med uppdrag för FN.

Förslaget bygger på grundtanken att verklig och varaktig fred förutsätter dels fullständig

avrustning av alla nationella militära styrkor och dels ett system av tvingande internationella lagar, vilka backas upp av ett effektivt rättssystem med internationella domstolar och internationell polis.

Denna världslag måste vila på en konstitutionell grund, som klart avgränsar världsmyndighetens mandat, och vara tillämpliga på samtliga stater såväl som samtliga individer i världen.

Utöver avrustning och internationellt lagstyre krävs, enligt Clark och Sohn, även effektiva åtgärder för att minska de ekonomiska klyftorna i världen, eftersom dessa leder till ett ostadigt läge och konflikter.

Boken utgår ifrån den (då) befintliga FN-stadgan, och visar hur denna kan revideras för att skapa en internationell myndighet som lever upp till kraven. Den ombildade världsgovernmenten behåller också namnet Förenta Nationerna.

Detta är dock bara ett möjligt förfaringsätt, betonar Clark i inledningen till boken: det har praktiska fördelar att utgå ifrån redan existerande institutioner, menar han, men om det av olika skäl skulle visa sig mer lämpligt att bilda en helt ny organisation skulle detta också gå bra – det viktiga är resultatet och inte metoden för att uppnå det.

Syftet med förslaget var att vägen mot en verklig fred skulle underlättas, om det fanns ett konkret och detaljerat förslag till organisation att ta ställning till och diskutera runt om i världen.

Medlemskap och samtycke

Clark och Sohn understryker att en världslag måste gälla för samtliga stater och individer. Därmed förutsätts att alla, eller nästan alla, länder måste välja att bli medlemmar

i den nya världsgovernmenten. Att några få länder väljer att stå utanför kan till nöds accepteras, men dessa måste ändå vara bundna av lagen och av de beslut som världsgovernmenten fattar.

Vidare slår de fast att medlemskapet måste vara frivilligt, åtminstone inledningsvis. Det krävs alltså samtycke från så gott som alla länder – fem sjättedelar av alla stater, vilka måste omfatta minst fem sjättedelar av jordens befolkning och samtliga de tolv folkrikaste länderna – för att den nya världsgovernmenten ska komma till stånd. När ett land väl blivit medlem kan det däremot inte utträda och inte heller uteslutas.

Generalförsamlingen

En viktig förändring av FN-stadgan, enligt förslaget, är att Generalförsamlingen ombildas till ett högsta beslutande och lagstiftande organ, med ledamöter som utses genom allmänna val i de olika medlemsländerna, i proportion till folkmängd i respektive land. Övergången till folkvalda ledamöter måste dock genomföras stegvis, menar författarna. I ett första steg utses representanterna i Generalförsamlingen av staternas regeringar eller parlament, i ett andra steg utses minst hälften av ledamöterna i varje land genom allmänna val, och först i ett tredje steg utses alla ledamöter genom val. Totalt tänker sig Clark och Sohn en övergångsperiod på 24 år innan allmänna val är helt genomförda.

Beslut i Generalförsamlingen fattas normalt med enkel majoritet av närvarande ledamöter, och församlingen är beslutsfattande när en majoritet av ledamöterna är närvarande. För särskilt viktiga frågor stipuleras dock speciella röstningsregler: för vissa frågor krävs

majoritet av samtliga (alltså inte bara samtliga närvarande) ledamöter, och för vissa krävs tre fjärdedels majoritet av samtliga ledamöter, samt minst två tredjedels majoritet bland ledamöterna från de tolv största länderna.

Platserna i Generalförsamlingen fördelas efter storleksordning mellan länderna, men inte strikt proportionellt. De fyra största nationerna tänks få trettio representanter vardera, medan de tre minsta får en representant och övriga 92 vid den tiden självständiga nationer mellan två och femton. Det sammanlagda antalet representanter blir 551.

I en kommentar skriver Clark och Sohn att de brottats med problemet om representation under flera år och undersökt olika modeller, och att de till slut bestämt sig för att denna modell utgjorde en rimlig kompromiss mellan hänsyn till ländernas olika stor och hänsyn till deras ställning som självständiga stater. Författarna föredrar ett system med bara en kammare eftersom de menar att beslutsfattandet i ett sådant blir enklare och mer effektivt än ett tvåkammerssystem, och de avvisar olika typer av dubbelröstningsregler – vilka kräver majoritet både av ledamöter och av länder för att ett förslag ska gå igenom.

Även andra faktorer, såsom ekonomiska resurser och utbildningsnivå, övervägdes som grund för mandatfördelning men förkastades, enligt författarna, på grund av att de skapar onödiga komplikationer utan att bidra till att göra systemet mera rättvist.

Verkställande rådet

Nuvarande säkerhetsråd avskaffas och ersätts av ett verkställande råd med sjutton ledamöter, vilka utses av

Generalförsamlingen. Ledamöterna tillsätts utifrån ett system som ska garantera en viss fördelning av ledamöter mellan staterna: de fyra största staterna ska alltid ha en representant vardera, de åtta därefter ska växelvis dela på fyra mandat, varav två ska alltid komma från Europa och två från länder utanför Europa.

Även Verkställande rådet får, enligt förslaget, speciella omröstningsregler; bland annat krävs minst tolv av sjutton röster i vissa särskilt viktiga frågor, och dessa tolv röster måste dessutom innefatta ett visst antal av de största ländernas representanter.

Verkställande rådet är ansvarigt inför, och kan avsättas av, Generalförsamlingen och fungerar som ett slags regering. Till skillnad från många nationella system, där parlamentet utser en statsminister som sedan sätter samman sin regering, utses dock varje ledamot av Verkställande rådet av Generalförsamlingen.

Sekretariatet

Liksom dagens FN tänker sig Clark och Sohn att det behövs en generalsekreterare, som utses av Generalförsamlingen, och ett sekretariat som kan stödja de beslutsfattande organen och genomföra fattade beslut i praktiken. Generalsekreteraren är världsorganisationens högste tjänsteman.

Domstolar

För tillämpningen av de bindande lagar som Generalförsamlingen stiftar svarar ytterst en internationell domstol, som konstrueras genom att omorganisera och förstärka den existerande Internationella domstolens befogenheter. Domstolen

får femton ledamöter som tillsätts på livstid. Under den internationella domstolen skapas även ett system med regionala domstolar, mellan tjugo och fyrtio stycken, som har att döma personer som överträtt de internationella lagarna. Domarna i dessa utses av Verkställande rådet, och deras domslut kan överklagas till Internationella domstolen, som därmed får funktionen av en Högsta domstol.

Men Clark och Sohn föreslår också ett slags kompletterande domstol, kallad Världsjämkningsdomstolen, vars uppdrag blir att medla och lösa tvister som är av politisk snarare än juridisk natur. Även Världsjämkningsdomstolen föreslås bestå av femton ledamöter vilka utses på livstid av Generalförsamlingen. Världsjämkningsdomstolens utslag, till skillnad från Internationella domstolens, är dock normalt inte bindande utan bara rekommendationer. Bara om Generalförsamlingen med tre fjärdedels majoritet röstar för det blir domsluten bindande. Dessutom föreslår Clark och Sohn upprättande av en Världsmiddlingsbyrå på lägre nivå som stater ska kunna vända sig till för att få hjälp att lösa enklare tvister.

Väpnad världspolis

För att genomdriva

världsmyndighetens beslut och garantera alla medlemsländers säkerhet i avsaknad av nationella försvar, föreslår Clark och Sohn upprättande av en tämligen kraftfull och välbeväpnad världspolisstyrka. I denna tänks ingå en stående styrka på mellan 200 000 och 600 000 yrkesmilitärer – antalet bestäms av Generalförsamlingen.

För att motverka dominans från starka stater stipulerar förslaget att

styrkan i huvudsak ska rekryteras från mindre nationer, och så att inget land står för mer än tre procent av det totala antalet soldater.

Till detta kommer en reservstyrka på mellan 600 000 och 1 200 000 man, vilka rekryteras enligt samma principer som den stående styrkan.

Världspolisen ska ha tillgång till de modernaste vapnen, men inga massförstörelsevapen. Kemiska och biologiska vapen förbjuds helt, medan de kärnvapen som behålls i reserv ställs under en särskild myndighets kontroll och inte ingår i världspolisens ordinarie arsenal, utan enbart kan tas i bruk efter särskilt beslut i Generalförsamlingen, och enbart om någon annan använt eller hotar använda kärnvapen som de antingen framställt i hemlighet eller gömt undan.

Världspolisen ska, enligt förslaget, ledas av en stab på fem personer som utses av Verkställande rådet, och vilka alla måste komma från mindre nationer.

Andra myndigheter

Förutom lagstiftande,

verkställande och dömande organ, en världspolisstyrka och ett permanent sekretariat lett av en generalsekreterare tänker sig Clark och Sohn att det ombildade och förstärkta FN ska ha en rad särskilda organ för olika sakområden:

- Ett ekonomiskt och socialt råd, med uppgift att utreda och lägga fram förslag till åtgärder som kan främja ekonomisk och social utveckling. Rådet tänks ha 24 ledamöter, vilka väljs av Generalförsamlingen bland dess ledamöter. Tolv av ledamöterna ska komma från de tolv länder som har högst BNP, dock utser länderna själva sina representanter utan det

- gör Generalförsamlingen.
- En myndighet kallad Världsutvecklingsmyndigheten, under ledning av en världsutvecklingskommission, som utses och kontrolleras av den ekonomiska och sociala rådet. Myndighetens främsta uppgift skulle vara att bekämpa fattigdom och avhjälpa ekonomiska och sociala missförhållanden som hotar freden. Clark och Sohn tänker sig att en ansenlig del av FN:s budget skulle gå till detta ändamål.
 - Ett Förvaltarstadsråd med uppgift att förvalta före detta kolonier och andra icke självstyrande områden, i syfte att främja ekonomiskt och socialt framåtskridande, samt utveckling av politiska institutioner.
 - Ett inspektionsorgan som ska övervaka genomförandet av total avrustning i alla stater. Liksom världspolisen tänker sig Clark och Sohn att detta organ ska ledas av en stab på fem personer, vilka alla måste komma från mindre stater.
 - En kärnkraftsmyndighet med uppgift att kontrollera ämnen som kan användas för tillverkning av kärnvapen och att främja fredlig användning av kärnkraft, men också att lagra och kontrollera de kärnvapen som FN väljer att behålla, och vid behov tillverka nya, samt att efter Generalförsamlingens begäran utrusta FN:s militära styrkor med dessa vapen.
 - En rymdbyrå
 - En rad av de specialorgan som redan finns i det befintliga FN, såsom UNESCO och FAO, samt andra sådana organ som Generalförsamlingen anser nödvändiga för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

Beskattning

För att finansiera detta reviderade och förstärkte FN:s verksamhet ges Generalförsamlingen rätt att besluta om budget och skatter samt att i samarbete med medlemsnationerna indriva de beslutade skatterna. Budgeten får dock inte överskrida 2 procent av världens samlade BNP.

Skatter ska tas ut av medlemsnationernas folk utifrån betalningsförmåga. I varje land upprättas ett särskilt FN-skattekontor, och medlemsländerna åläggs att samarbeta med detta för att indriva skatterna från landets invånare. Kostnaderna för denna administration står medlemsländerna för.

Avrustning

En grundstomme i förslaget är allmän och fullständig avrustning av alla nationella militära styrkor. Endast renodlade polisstyrkor får finnas kvar i nationell kontroll, i en omfattning och med en beväpning som beslutas för varje land av Verkställande rådet.

Clark och Sohn beskriver en detaljerad plan för hur en sådan avrustning skulle kunna gå till. Tanken är att det måste göras stegvis och i samma takt i alla länder, och att det måste finnas tillförlitliga kontrollmekanismer och ske en parallell uppbyggnad av en gemensam global militär kapacitet som på ett trovärdigt sätt kan överta säkerhetsansvaret från de nationella regeringarna. Annars kommer inget land att våga sig på en avrustning, resonerar författarna.

Avrustningsplanen sträcker sig över tolv år, varav de två första är en förberedelsefas då det nya FN:s nödvändiga institutioner byggs upp, bland dem ett särskilt inspektionsorgan för att övervaka att länderna följer sina åtaganden

under den egentliga avrustningen. Under dessa förberedande år görs också en inventering av ländernas rustningsnivåer som grund för att fastställa takten för varje lands avrustning.

Under den tioåriga egentliga nedrustningsfasen ska varje land minska sin militära styrka med 10 procent årligen (man får utgå ifrån att författarna menar 10 procent av den ursprungliga styrkan) proportionellt fördelat över alla vapengrenar. Varje land ska upprätta detaljerade årliga nedrustningsplaner, som ska godkännas av FN:s inspektionsorgan, som sedan också övervakar att planen följs.

Om något land inte följer avrustningsplanen rapporterar inspektionen detta till Verkställande rådet som beslutar om sanktioner.

Inspektionstjänsten ska ges tillträde till alla anläggningar och ha rätt att fritt utnyttja alla kommunikationsmedel som är nödvändiga för att kunna utföra sitt uppdrag.

Avgränsning av maktbefogenheter

Det reviderade FN som framträder i Clark och Sohns förslag får betydligt större befogenheter och maktresurser till sitt förfogande än det FN som existerar idag. Men författarna är också noggranna med att poängtera att världsorganisations befogenheter måste tydligt avgränsas till sådana områden som är absolut nödvändiga för att bevara freden. Övriga områden måste förbli under staternas kontroll, och detta måste garanteras av konstitutionen – annars, resonerar de, skulle ingen stat acceptera det maktöverlåtande som förslaget innebär.

På samma sätt måste individerna skyddas mot eventuellt

maktmissbruk. Skapandet av en världsorganisation med mycket stora maktresurser till sitt förfogande innebär en risk, och därför krävs konstitutionella begränsningar som minskar risken för maktmissbruk.

Ett väsentligt element i förslaget är därför en rättighetskatalog som slår fast vilka individuella rättigheter som inte får överträdas, och vilka frågor som förblir staternas inre angelägenheter som FN inte tillåts blanda sig i.

I rättighetsförklaringens första artikel slås fast att alla nationer förbehåller sig samtliga befogenheter som inte uttryckligen delegeras till FN i konstitutionen, och i dess andra artikel att FN inte får fatta något beslut som inskränker individuella friheter som religionsfrihet, åsiktsfrihet tryckfrihet och så vidare.

De konstitutionella garantierna är relativt generellt hållna. Clark och Sohn menar att den Internationella domstolen får en viktig roll i att precisera och tolka dem, genom att döma i tvister och därmed etablera gränserna för FN:s mandat, ungefär på samma sätt som den amerikanska Högsta domstolen avgör om lagar är förenliga med konstitutionen eller ej.

Att befogenheterna avgränsas i konstitutionen innebär inte att de är huggna i sten för alltid, men att det finns en inbyggd tröghet i dem, eftersom beslut om förändringar av stadgan kräver dels två tredjedels majoritet i Generalförsamlingen, dels ratificering av fyra femtedelar av alla medlemsnationer, varav åtta av de tolv största nationerna.

3. Global demokrati

Den moderna akademiska diskursen kring global demokrati omfattar ett antal framstående författare som har bidragit med intressanta perspektiv och idéer, bland andra: **David Held, Gillian Brock, Daniele Archibugi, Luis Cabrera, Thomas Pogge, Torbjörn Tånnsjö, Richard Falk** och **Andrew Strauss**.

3.1 DEMOKRATI OCH VÄRLDSORDNING

David Held (f 1951) är professor i politik och internationella relationer vid universitetet i Durham, Storbritannien. I boken *Democracy and the Global Order*¹⁰ argumenterar Held för att kosmopolitisk demokrati måste bli den överordnade organisationsformen för världen, och redogör för några principer som han menar är centrala, till exempel:

- Allas lika värde
- Aktivt agentskap
- Personligt ansvar och ansvarsutkrävande
- Samförstånd
- Gemensamt beslutsfattande om gemensamma angelägenheter genom röstning
- Delaktighet och subsidiaritet (det vill säga att beslut tas så nära de berörda som möjligt)
- Undvikande av allvarlig skada
- Hållbarhet

Alla dessa principer hänger nära samman och är, enligt Held, ömsesidigt beroende av varandra. De syftar till att göra den enskilde individen till utgångspunkt för framtidens globala rättsordning.

I boken gör Held en omfattande genomgång av framväxten av den moderna demokratin. Han skildrar framväxten av demokrati parallellt med framväxten av de suveräna staterna. Hans genomgång övergår

så småningom i vår tid, i vilken han menar att kopplingen mellan nationalstaterna och demokratin försvagats, och att de starka banden mellan kosmopolitanism och demokrati blivit alltmer uppenbara. I en värld där individens autonomi står i centrum blir det naturligt att kräva lika autonomi för alla under samma politiska ordning. Framtidens demokratiideal kommer därför enligt Held att vara kosmopolitiska. Globaliseringen bidrar till denna utveckling.

Held menar dock inte att staterna spelat ut sin roll. Men de behöver kompletteras med en global världsordning. Suveräniteten kommer att behöva delas mellan den lokala, regionala nationella och globala nivån. Här finns det flera gemensamma intressen, menar Held, inte minst på ekonomins område. Den fria marknaden behöver regleras för att de demokratiska idealen med fria individer ska kunna vidmakthållas och utvecklas.

Vägen till den kosmopolitiska demokratin går, enligt Held, via de globala institutioner som redan finns. Dessa måste dock få tillräckligt mandat för att kunna hantera globala angelägenheter. Kosmopolitisk demokratisk lag måste genomsyra lagstiftningen på nationell och regional nivå. Dessutom måste regionala organisationer, typ EU, utvecklas för att ta ett regionalt ansvar för tillämpningen och implementeringen av de globala lagarna.

Men detta räcker inte, enligt Held, utan det krävs också att det formas någon form av globalt demokratiskt forum. Detta skulle kunna ha sin plats inom FN, som en andra kammare, eller utanför FN. I början skulle det utgöras av demokratiska stater och sedan utökas eftersom att andra stater blir demokratier.

I förlängningen ser Held en tydlig men stegvis utvidgning av demokratin till den globala nivån, på sikt mot en helt autonom global beslutsstruktur med ansvar för tvångsmedel, rättskipning och ekonomiska styrmedel.

3.2 ETT GLOBALT PARLAMENT UTANFÖR FN

George Monbiot är en brittisk författare och politisk aktivist, engagerad i miljörörelsen och den globala rättviserörelsen. Han har skrivit en rad böcker om klimathot och global fördelning av makt och resurser. Politiskt står han relativt långt till vänster och har gjort sig känd som kritiker av det kapitalistiska systemet. I boken *The age of consent*¹¹ (på svenska: *Samtyckets tidsålder*) kritiserar han emellertid de delar av den globala rättviserörelsen som förordar marxism eller anarkism som alternativ till dagens system, och tar ställning för ett demokratiskt styrelseskick.

Han argumenterar i denna bok för behovet av demokratiskt beslutsfattande på global nivå. Allt annat har globaliserats, skriver han i inledningen:

”Demokratin är det enda som har begränsats till nationalstaten.”

Konkret föreslår han fyra saker:

1. ett demokratiskt valt världsparlament
2. en demokratiserad generalförsamling i FN
3. en internationell clearingunion “som automatiskt kompenserar underskott i handelsbalansen och förhindrar skuldsättning”
4. en internationell organisation för rättvis handel

När det gäller det första förslaget, ett demokratiskt världsparlament, tänker sig Monbiot att detta måste kunna upprättas utanför FN:s regi, av världens invånare själva utan någon stats hjälp eller godkännande. Processen inleds med en serie öppna globala möten där delegaterna inte är valda. På dessa möten utformas en kampanj för att få stöd för ett världsparlament. Mötena utser också en valkommission som får i uppgift att dra upp valkretsar och utarbeta riktlinjer för ett första val. Dessa riktlinjer går sedan på världsomspännande remiss.

Monbiot är noggrann med att denna fas inte kan räknas som demokratisk, och att de beslut som fattas i detta skede ska kunna upphävas eller ändras när väl ett demokratiskt valt parlament finns på plats. Han föreslår också en folkomröstning om parlamentet direkt efter det första valet, för att säkerställa att det har stöd av en majoritet av världens befolkning.

Monbiot diskuterar kortfattat olika förslag till representativitet och röstregler, men avvisar de flesta som alltför komplicerade och förordar själv den enklaste varianten – varje vuxen människa i världen har en röst. Parlamentet tänks bestå av cirka 600 delegater, vilka väljs enligt majoritetsregeln i enmansvalkretsar, det vill säga i enlighet med det brittiska valsystemet.

Världsparlamentet, tänker sig Monbiot, kommer inte – åtminstone inte i ett inledande skede – att ha någon reell makt. Dess inflytande vilar helt på den moraliska auktoritet som kommer sig av att det uppfattas som den enda legitima företrädaren för världens invånare. Denna moraliska auktoritet kommer att göra det svårt för mäktiga internationella institutioner som Världsbanken att

strunta i dess rekommendationer.

Monbiot beräknar att kostnaden för att hålla ett globalt val uppgår till cirka 5 miljarder dollar, och kostnaden för att driva det till cirka 300 miljoner dollar. Han diskuterar problemet med att finansiera detta, vilket försvåras av att varken stater, företag eller internationella institutioner – förutom möjligen något välvilligt FN-organ, kan accepteras som finansörer. Något förslag på hur det ska gå till ges inte.

Ytterligare ett problem han diskuterar är hur val ska kunna hållas i stater, i synnerhet i diktaturer, som motsätter sig världsparlamentet. Här menar han att det finns olika möjligheter, såsom underjordiska val eller att medborgare som flytt utomlands får välja åt sin valkrets. Detta, menar han, kommer också att fungera som verktyg för att demokratisera dessa länder.

Monbiot menar att demokratin kräver att vi inte på förhand definierar världsparlamentets uppgifter eller funktionssätt, eller sätter upp gränser för dess utveckling. Parlamentet måste få bestämma om sin egen utveckling, det är det enda demokratiskt acceptabla. Kanske stannar det vid att vara en församling med rådgivande funktioner, kanske

väljer det så småningom, när det är politiskt möjligt, att utvecklas till en verklig lagstiftande makt. Kanske väljer det att upprätta en demokratisk världsregering. Detta, menar Monbiot, måste vi hålla öppet för, men det är inte något som hans förslag på allvar propagerar för eller ens tar ställning till.

Monbiot diskuterar även risken för korruption och för att parlamentsledamöterna låter sig styras av andra intressen än väljarnas. I detta inbegriper han risken för att enskilda ledamöter låter sig styras av partilinjens när de tar ställning till förslag i parlamentet. Han pekar på den lobbyverksamhet som finansieras av kapitalstarka intressen i nationella parlament, liksom i EU-parlamentet, och menar att denna urholkar demokratin, men inte går att förbjuda helt och hållet utan att förhindra legitim påverkan från väljarna. Han föreslår en rad åtgärder, såsom strikta regler mot korruption, och att Internationella brottsmålsdomstolen, ICC, får i uppdrag att driva dessa mål (det är dock oklart vem som ska stifta dessa lagar och ge ICC detta uppdrag, med tanke på att parlamentet saknar lagstiftningsmakt), men menar också att skyddet mot maktmissbruk ytterst vilar på öppenhet och oberoende

▼▼ Clearingunionen syftar till att vidmakthålla balans i den internationella handeln, för att undvika att vissa länder hamnar i ohållbara skuldkriser. ▼▼

granskning från medier och demokratiörelser.

Utöver världsparlamentet föreslår Monbiot också en demokratisering av FN:s generalförsamling och nedläggning av FN:s säkerhetsråd. Med demokratisering menar han att varje stats rösträtt ska viktas efter folkmängd och placering på någon form av "objektivt" globalt demokratiindex. Detta, menar han, skulle dessutom ge odemokratiska stater ett starkt incitament att demokratiseras. Den reformerade generalförsamlingen ska, enligt förslaget, överta säkerhetsrådets nuvarande uppgifter.

Frågan är dock hur en sådan reform skulle kunna genomföras inom ramen för dagens FN-system, där ett upphävande av de fem permanenta säkerhetsrådsmedlemmarnas vetorätt kräver att samtliga fem permanenta medlemmar röstar för. Monbiot är medveten om problemet, men resonerar om möjligheten att säkerhetsrådet kommer att falla sönder på grund av att främst USA väljer att gå i krig utan dess godkännande, exempelvis vid invasionen av Irak. Utöver denna förhoppning ger han dock inte några förslag till hur problemet ska lösas.

Idén om en internationell clearingunion är hämtad från ekonomen John Maynard Keynes som föreslog en sådan på Bretton Woods-konferensen 1944 då Världsbanken och Internationella valutafonden skapades. Clearingunionen syftar till att vidmakthålla balans i den internationella handeln, för att undvika att vissa länder hamnar i ohållbara skuldkriser. I princip går idén ut på att upprätta en global bank med en egen valuta, kallad bancor, som har fast växelkurs mot nationella valutor. Varje land

har ett konto i denna bank, med tillgångar eller skulder i bancor som motsvarar dess handelsöverskott eller handelsunderskott. Överskott i bancor kan användas för att handla med, och genom att såväl länder med överskott som de med underskott vid årets slut måste betala ränta så skapas incitament att utjämna handelsobalanser mellan länder.

Räntorna ska, enligt förslaget, samlas i en fond som kan finansiera såväl världsparlamentets val och verksamhet som olika projekt för att minska orättvisorna i världen. Frågan är dock hur länder ska kunna tvingas att betala räntor till en sådan union, och hur de länder som idag har stora handelsöverskott ska förmås att acceptera en sådan organisation frivilligt, inte minst med tanke på att förslaget avvisades 1944.

Monbiots svar är att fattiga och skuldsatta länder kan använda sina skulder som påtryckningsmedel för att framtvunga en förändring – de kan hota med att kollektivt ställa in betalningarna. Frågan är dock hur trovärdigt detta vapen är. Även om fattiga och skuldsatta länder kan skada de rika långivarna genom att inte betala tillbaka sina skulder så kan sannolikt de rika länderna skada de fattiga ännu mer.

Slutligen föreslår Monbiot en global organisation som ska övervaka rättvisa handelsvillkor. En tanke är till exempel att organisationen ska licensiera företag som vill handla internationellt, och då ställa krav på att vissa rättvisepprinciper följs. Övervakningen kan läggas ut på särskilda granskningsföretag, och de handlande företagen får stå för kostnaden. I granskningen skulle ingå att kontrollera att företagen betalar ett rimligt pris för skador på naturresurser vid produktionen.

Hur ett sådant organ ska upprättas, vilka resurser det ska ha till sitt förfogande och hur det ska kunna övervaka all handel över gränser i alla länder och se till att företag utan licens inte har möjlighet att göra affärer framgår inte. Det förutsätter att organisationens kontrollanter kan operera på alla länders territorier och vid alla gränser, och att alla länder tillåter en omfattande extern myndighetsutövning på dess territorium. Det tycks också förutsätta ganska omfattande resurser. Vem som ska upprätta detta organ, huruvida det krävs att alla stater ställer upp på det, hur beslut om vad som utgör rättvisa villkor ska fattas, om besluten är bindande även för länder som inte röstat för en sådan organisation – sådana aspekter förblir oklara.

3.3 REFORM AV FN

Förutom mer ambitiösa förslag på radikalt annorlunda modeller för global styrning finns också ett antal föreslagna reformer av det nuvarande FN-systemet, med målet att förbättra förmågan att hantera stora globala risker och kriser, och även förbättra demokratisk representation och ansvarstagande. Exempel på författare med den typen av förslag är **Andreas Bummel, Dieter Heinrich, Joseph Schwartzberg** och **Erschine Barton Childers**. I en del av förslagen ingår att inrätta ett FN-parlament som väljs direkt av världens medborgare, medan andra nöjer sig med mer blygsamma reformer av Säkerhetsrådets veto.

KÄLLOR

1. Kleingeld, P. B., Eric. "Cosmopolitanism". The Stanford Encyclopedia of Philosophy (2011). <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2011/entries/cosmopolitanism/>>.
2. Alighieri, D. On World-Government or De Monarchia. (Wildside Press, 2009).
3. Crucé, E. The New Cyneas. (Allen, Lane and Scott, 1909).
4. Kant, I. Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf. (Königsberg, 1795, 1795).
5. Einstein, A. Out of my later years. (Philosophical library, 1950).
6. Borgese, G. A., Hutchins, R. M., Adler, M. J., Kahler, E. & Redfield, R. Preliminary Draft of a World Constitution. (University of Chicago Press, 1948). På svenska: *Förslag till en världskonstitution*, (Natur o. Kultur, 1950).
7. Kelsen, H. Peace through law. (Lawbook Exchange, 2000).
8. Streit, C. K. Union now : a proposal for a federal union of the democracies of the north Atlantic. (Cape, 1939). På svenska: *Union nu : världens förenade demokratier*. (Natur och kultur, 1939).
9. Clark, G. & Sohn, L. B. World peace through world law. (1958). På svenska: *Världsfred genom världslag*. (Norstedts, 1960).
10. Held, D. Democracy and the global order : from the modern state to cosmopolitan governance. (Open University, 1995).
11. Monbiot, G. The age of consent : a manifesto for a new world order. (Flamingo, 2003). På svenska: *Samtyckets tidsålder: manifest för en ny världsordning* (Ordfront, 2004).

